

Yrd. Doç. Dr. İpek Sevda SÖĞÜT

**Roma Hukukunda
Çevrenin Korunmasına
İlişkin
Hukuki Vasıtalar**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
KISALTMALAR.....	XV
GİRİŞ.....	1

Birinci Bölüm

Antik Dönemlerde Çevre Anlayışı ve Genel Olarak Çevre Sorunları

§.1. Antik Dönem Toplumlarında Çevre Anlayışı.....	5
I. Giriş	5
II. Hint Uygarlığında Çevre Anlayışı	13
III. Çin Uygarlığında Çevre Anlayışı	30
IV. Mezopotamya Uygarlığında Çevre Anlayışı	44
V. Mısır Uygarlığında Çevre Anlayışı.....	55
VI. Yunan Uygarlığında Çevre Anlayışı	64
§.2. Antik Roma Uygarlığında Çevre Anlayışı ve Genel Olarak Çevre Sorunları.....	84
I. Roma Uygarlığında Çevre Anlayışı	84
II. Roma Uygarlığında Çevre Sorunları.....	92

1. Şehirlerdeki Çevre Sorunları.....	92
A. Roma Şehrinde Hava Kirliliği Sorunu	96
B. Gürültüden Kaynaklanan Sorunlar	98
C. Kurşun Zehirlenmesi Sorunu (Saturnizm)	100
2. Genel Olarak Kırsal Alanlardaki Çevre Sorunları	104
A. Ormansızlaşma Sorunu	104
B. Tarımsal Amaçla Arazilerin Aşırı Kullanımı Sorunu....	109
C. Maden Çalışmalarından Kaynaklanan Sorunlar	110

İkinci Bölüm

Antik Roma Uygarlığında Temel Çevre Sorunları Açısından Çevrenin Korunmasına İlişkin Hukuki Vasıtalar

§.1. Suların Korunmasına İlişkin Hukuki Vasıtalar	115
I. Su Kirliliği.....	115
1. Suların Kirlilikten Korunmasına İlişkin Cezaî Düzenlemeler	125
A. Lex incerta de aquaeductibus urbis Romae.....	125
B. Lex Quinctia de aquaeductibus	129
C. Herculaneum'dan Bir Kayıt.....	130
D. Lex de magistris aquarum	131
2. Suların Kirlilikten Korunmasına İlişkin Interdictum'lar... 133	
A. Çevrenin Dolaylı Korunmasını Sağlayan Interdictum'lar	133
a. Interdictum quod vi aut clam (D.43.24.11.pr).....	133
b. Interdictum de aqua cottidiana et aestiva (D. 43.20.1.27)	144
B. Çevrenin Doğrudan Korunmasını Sağlayan Interdictum'lar	151
a. Interdictum de rivis purgandis (D.43.21.1 pr.).....	151
b. Interdictum de fonte purgando (D. 43.22.1.6)	155

3. Actio aquae pluviae arcendae (D. 39.3.1.pr).....	159
II. Suların Dağılımı ve Kötüye Kullanımdan Korunmasına İlişkin Düzenlemeler	167
1. Cumhuriyet Dönemi	167
2. İlk İmparatorluk Dönemi	172
A. Augustus Zamanındaki Düzenlemeler	172
B. Frontinus Zamanındaki Düzenlemeler.....	176
3. Son İmparatorluk Dönemi	179
§.2.Hijyen ve Temizliğin Sağlanmasına İlişkin Hukuki Vasıtalar	181
I. Atıksu Bertarafı	181
1. Cloacae (Kanalizasyonlar).....	182
2. Interdictum de Cloacis (D. 43.23)	189
A. Interdictum de cloacis privatis	189
B. Interdictum de cloacis publicis	201
3. Interdictum de ne quid in via publica (D. 43.8.2.20)	203
4. Lex Tarentina ve Lex Ursonensis.....	209
II. Atıksu ve Çöplerin Bertarafı Sorununa İlişkin Himaye Vasıtası Olarak, “Actio de his, qui effuderint vel deicerint”	210
III. Sokakların Temizliği	217
IV. Kutsal Mekanların Kirlilikten Korunması.....	223
1. Lex luci Lucerina	224
2. Lex luci Spoletina	225
3. Interdictum ne quid in loco sacro fiat	225
V. Ölü Gömme	228
1. XII Levha Kanunu ve Sonrasındaki Düzenlemeler.....	230
2. Lex Ursonensis	234
3. Augustus’un Düzenlemesi.....	235
4. Hadrianus’un Rescriptum’u.....	236
5. Diocletianus’un Emirnamesi	237
6. Son İmparatorluk Dönemindeki Durum.....	238

Üçüncü Bölüm
Antik Roma Uygarlığında Çevre Sorunlarında
Özel Durumlar Açısından Çevrenin
Korunmasına İlişkin Hukuki Vasıtalar

§.1. Roma Hukukunda Çevre Etkileri Yaratan Müdahalelere (Immissio) Karşı Koruma Vasıtaları	239
I. Roma Hukukunda “immissio” Kavramı.....	239
II. Çevre Etkileri Yaratan Müdahalelere (Immissio) Karşı Özel Hukuk Alanında Sağlanan Koruma.....	249
1. Çevre Etkileri Yaratan Müdahalelere Karşı (Immissio) Açılacak Dava Türleri	249
A. Actio Negatoria In Rem	249
a. Peynir İmalathanesi (Tabernae casearia) Kaynaklı Immissio	249
b. Actio negatoria'nın Uygulanma Koşulları ve Hukuki Sonuçları	262
B. İrtifak Hakları Vasıtasıyla Çevre Etkileri Yaratan Müdahalelere (Immissio) İzin Verilmesi (Vindicatio Servitutis)	265
C. Zararın Tazmin Edilmesi	268
a. Cautio damni infecti	268
b. Lex Aquilia'ya Göre Zararın Tazmini.....	276
c. Kişilik Haklarının İhlali Dolayısı ile Talepler (Actio iniuriam)	278
D. Actio aquae pluviae arcendae (D. 39.3.3.pr.)	281
2. Interdictum Uti Possidetis Vasıtasıyla Immissio Koruması	285
III. Çevre Etkileri Yaratan Müdahalelere (Immissio) Karşı Kamu Hukuku Alanında Koruma Olup Olmadığı Sorunu.....	290
1. Ticari İşletmelerin Belirli Bölgelerde Konumlanmış Olması	290
A. Tabakhaneler (Coriarii) ve Kuru Temizleyiciler (Fullones)	291

B. Cam Fabrikaları.....	294
C. Gürültülü Zanaat İşletmeleri Bakımından Arzî İrtifaklar veya Yerel İmar Düzenlemeleri Vasıtasıyla Yerleşim Sınırlaması	295
2. İmalat Sınırlandırmaları.....	297
3. Ulaşımın Sınırlandırılması.....	298
§.2.Nehirlerin Korunmasına İlişkin Hukuki Vasıtalar	299
I. Genel Olarak Nehirlerin Önemi.....	299
II. Lex rivi incerta	301
III. Interdictum ne quid in flumine publico ripave eius fiat, quo filus navigetur (D. 43.12).....	304
1. Amacı ve Değerlendirilmesi.....	307
2. Interdictum Utile Olarak Yorumlanması	309
3. Genel Olarak Çevreyi Koruyucu Etkisi.....	310
IV. Interdictum ne quid in flumine publico fiat, quo aliter aqua fluat, atque uti priore aestate fluxit (D. 43.13)	311
1. Amacı ve Değerlendirilmesi.....	315
2. Genel Olarak Çevreyi Koruyucu Etkisi	317
V. Interdictum de ripa munienda (D. 43.15).....	318
1. Amacı ve Değerlendirilmesi.....	319
2. Genel Olarak Çevreyi Koruyucu Etkisi	321
§.3.Ormanların Korunmasına İlişkin Hukuki Vasıtalar	321
I. Kira Akdi ve İntifa Hakkı Kapsamında Sağlanan Koruma.....	321
II. Ağaç Hırsızlığına Karşı Açılacak Dava (Actio Arborum Furtim Caesarum)	326
III. Interdictum Quod Vi Aut Clam.....	328
IV. İmparatorluk Döneminde Sağlanan Koruma	330
V. Düzenlemelerin Genel Olarak Çevreyi Koruyucu Etkisi.....	331
SONUÇ	333
CONCLUSION.....	347
KAYNAKÇA	355